

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ
Нови Сад, Булевар Михајла Пупина 16
Тел: 021/425 836; 425 854
e-mail: office@pzs.gov.rs

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ УСТАНОВА
СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И
СТАРИЈИХ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ, ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ И
СЕНЗОРНИМ ТЕШКОЋАМА У
АП ВОЈВОДИНИ
ЗА 2015. ГОДИНУ**

Нови Сад, 2016.

САДРЖАЈ

1.0. УВОД	3
2.0. ДОМОВИ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И СТАРИЈИХ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ И ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ ТЕШКОЋАМА И СЕНЗОРНИМ ТЕШКОЋАМА У АП ВОЈВОДИНИ	3
2.1. Подаци о установама	4
2.1.1. Домски смештај и друге услуге	4
2.1.2 Инфраструктурни, организациони и кадровски капацитети установа	6
2.1.3. Кадровски капацитети	7
2.1.4. Обука и усавршавање радника	8
2.1.5. Процедуре у установи	9
2.2. Структура и карактеристике корисника домског смештаја	10
3.0. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	14

1.0. УВОД

Предмет овог извештаја је анализа услуга установа за одрасле и старије особе са менталним, интелектуалним тешкоћама и сензорним тешкоћама, са територије АП Војводине, за 2015. годину. Установе су груписане у складу са важећом Уредбом о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника¹.

Анализа је урађена на основу података из годишњих извештаја о раду за 2015. годину које установе достављају Покрајинском заводу за социјалну заштиту и базе Републичког завода за социјалну заштиту, као и података добијених кроз директну комуникацију са стручним радницима установа.

Извештај је конципиран тако да су у првом делу извештаја приказани подаци о инфраструктурним, организационим и кадровским капацитетима установа, рад установа у пружању услуге смештаја и других услуга које установа пружа, а у другом делу приказана је структура и карактеристике корисника домског смештаја према основним обележјима.

2.0. ДОМОВИ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И СТАРИЈИХ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ, ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ И СЕНЗОРНИМ ТЕШКОЋАМА У АП ВОЈВОДИНИ

Према Закону о социјалној заштити домским смештајем обезбеђује се кориснику становање и задовољење основних животних потреба, као и здравствена заштита. Домски смештај обезбеђује се кориснику коме се не могу обезбедити, или није у његовом најбољем интересу, останак у породици, услуге у заједници или породични смештај.

Услуге домског смештаја пружају се одраслим лицима која услед физичких, интелектуалних или тешкоћа у психичком функционисању имају потребу за интензивним и целодневним надзором, негом и подршком током 24 сата, а чије се потребе тренутно не могу задовољити у породичном окружењу или кроз услуге у заједници и старијим лицима која услед ограничења способности имају тешкоће да живе самостално, без целодневне подршке, неге или надзора.

На територији АП Војводине одраслим и старијим лицима са сензорним тешкоћама услугу смештаја пружа једна установа:

- Дом за лица са оштећеним видом **„Збрињавање“** у Панчеву

Одраслим и старијима особама са менталним и интелектуалним тешкоћама услугу смештаја, на територији АП Војводине пружа пет установа:

- Дом за смештај лица ометених у менталном развоју степена умерене и теже менталне ометености **„Јабuka“** у Панчеву
- Дом за смештај лица ометених у менталном развоју **„Отхон“** у Старој Моравици
- Дом за смештај душевно оболелих лица **„Василије Острошки“** у Новом Бечеју,
- Дом за душевно обилела лица **„1. октобар“** у Старом Лецу, Пландиште
- Дом за душевно оболела лица **„Чуруг“** у Чуругу

Важно је напоменути да је у складу са Уредбом о мрежи установа, извештај установе **„Ветерник“** у Новом Саду разматран као саставни део збирног извештаја установа за смештај деце и младих, али да се у оквиру ове установе пружа услуга домског смештаја за одрасле особе са интелектуалним тешкоћама и менталним тешкоћама у комуникацији, капацитета 400 корисника.

---

¹Уредба о мрежи установа социјалне заштите, *„Службени гласник РС“*, број 16/2012 и 12/2013

2.1. Подаци о установама

2.1.1 Домски смештај и друге услуге

Капацитет установа у 2015. години у домском смештају износио је укупно 1.787 места. Укупан број корисника који су током 2015. године користили услугу домског смештаја је 1.891 (1.921 током 2014.), а на дан 31.12.2015. на смештају је било 1.749 корисника.

Попуњеност капацитета у 2015. је износила 97,8% за разлику од претходних година када је попуњеност капацитета била и изнад 100%. Број корисника који је током године користио услугу смештаја у овим домовима је смањен за 1,6% у односу на претходну годину.

Законом о социјалној заштити предвиђено је да дом за смештај одраслих и старијих лица не може да има капацитет већи од 100 корисника, међутим све установе из ове групе су са капацитетом који је већи од прописаног, па можемо рећи да све ове установе у наредном периоду очекује озбиљан изазов у процесу трансформације, који треба да обухвати реорганизацију постојећих капацитета и деинституционализацију корисника на смештају.

У табели која следи приказујемо **капацитет и број корисника домског смештаја**, по појединачним установама, у 2015. години.

Ре д. бр.	Установа	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2015. - 31.12.2015.)	Нови корисници у 2015. години	Број корисника на дан 31.12.2015.
1	Дом „Збрињавање“, Панчево	120	124	14	110
2	Дом „Отхон“, Стара Моравица	300	315	20	297
3	Дом „Јабuka“, Панчево	192	192	0	192
4	Дом „Василије Острошки“, Нови Бечеј	425	485	58	419
5	Дом „Стари Лец“, Пландиште	550	573	35	540
6	Дом „Чуруг“, Чуруг	200	202	4	191
Укупно		1.787	1.891	131	1.749

Табела бр. 1 Капацитет домског смештаја и број корисника домског смештаја по установама, у 2015. години

На смештају у установе у току 2015. године је примљено укупно **131 нових корисника**, (док је претходне године било 145 нових пријема), што је само 7,4% од укупног броја на смештају у 2015. На крају године на евиденцији захтева за смештајем, односно на листама чекања, било је укупно 26 захтева (28 захтева у 2014. години). Највећи број захтева за смештајем а чији смештај не може да се реализује због недостатка расположивих капацитета је Дому у Новом Бечеју, као и претходне године. Број захтева на листи чекања, по појединим установама приказујемо у табели која следи. Ови подаци нам говоре да су, уопштено гледано, капацитети установа константно попуњени а флукуација корисника доста ниска, што је тренд који је иначе присутан већ дужи низ година када су ове установе у питању.

Установа	Евиденција захтева у процедури (оних чији смештај још није реализован због недостатака расположивих места)
----------	--

	2015.
Дом за лица са оштећеним видом „Збрињавање“, Панчево	0
Дом за смештај лица одраслих лица „Отхон“, Стара Моравица	6
Дом за смештај одраслих лица „Јабука“ , Панчево	0
Дом „Василије Острошки“, Нови Бечеј	20
Дом „Стари Лец“, Пландиште	0
Дом „Чуруг“, Чуругу	0

Табела бр. 2 Број захева на листи чекања, по појединим установама

Поред домског смештаја установе могу да организују и **друге услуге** намењене корисницима из локалне заједнице или корисницима домског смештаја а у процесу трансформације установе, као што је то пример са услугом становања уз подршку.

Током 2015. године додатне услуге у овим домовима (**услуге отворене заштите**) користило је укупно 198 корисника, а 86 корисника током претходне године, што је значајно повећање од 130,2%. У највећој мери је повећан број корисника услуге помоћи у кући коју пружа Дом у Новом Бечеју, што у ствари даје овако значајно повећање у укупном збиру. Унапређење у области развоја ових услуга током 2015. године је и успостављање услуге становања уз подршку у домовима „Василије Острошки“ у Новом Бечеју и „Чуруг“, као и услуге дневног боравка у Дому „Збрињавање“ у Панчеву.

Услуга становања уз подршку је најбоље развијена јер је домови развијају у процесу своје трансформације, тако да се ова услуга не пружа још у оквиру Дома „Збрињавање“ и Дома у Старој Моравици.

Укупан капацитет услуге становања уз подршку којим су располагале установе је 68 места, током године установе су имале 66 корисника, а на дан 31.12.2015. године било је 65 корисника. Капацитет је повећан у односу на 2014. годину, када је капацитет био 36 места, а услугом су обухваћени корисници домског смештаја који имају развијенију самосталност у обављању основних животних активности. У наративним извештајима не наводи се конкретно, али према опису реализације ове услуге ниједна установа је још није лиценцирала.

Дом „Срце у Јабуци“ покренуло је услугу становања уз подршку још 2007. године, тако да данас у седам објеката има 32 станара. Стари Лец развија услугу становања уз подршку од априла 2013. године, захваљујући аустријској донацији за куповину и опремање куће у селу. Услуга није лиценцирана, и ослања се на постојеће ресурсе Установе. У Дому „Чуруг“ услуга становање уз подршку је успостављена током 2015. године у једном стамбеном монтажном објекту, изграђеном у у оквиру грант шеме ЕУ и пројекта који је подржан од стране ресорног министарства. Услугу је првобитно користило 6 корисника а у току је интензивна припрема још 6 корисника за пресељење које се планира за фебруар 2016. године у кућу која је купљена у Чуругу :„у договору са мајком корисника А.К., која је купила кућу у Чуругу за намене пружања услуге становање уз подршку, а у коју ће се преселити њен син“ (извод из извештаја установе за смештај одраслих са инвалидитетом „Чуруг“).

Током 2015. године, као и у претходном периоду, **услуга прихватиштва** се пружала у оквиру само једне установе. Реч је о Установи за одрасле и старије „01. Октобар“ у Старом Лецу, а током 2015. године 11 одраслих и старијих лица је било на смештају у овом прихватилишту. Капацитет прихватиштва је 15 места, а на дан 31.12.2015. године није било корисника. Неки корисници су у прихватилишту боравили врло кратко (три корисника) до седам дана, један корисник до месец дана, а већина је боравила између шест и 12 месеци. Услуга постоји од 2009. године, финансирана се кроз пројекат Покрајинског секретаријата за здравство, социјалну политику и демографију. Услуга није

лиценцирана, и ради се ислузи регионалног карактера која обухвата општине Вршац, Алибунар, Бела Црква и Пландиште.

Дневни боравак за одрасле са сметњама у развоју пружају две установе у Панчеву, „Срце у Јабуци“ (девет корисника из локалне заједнице) и „Збрињавање“, дневни боравак за особе са оштећеним видом (20 корисника). Ова услуга започета је као пројектна активност, а данас се делимично редовно финансира из општине, а делом са покрајинског нивоа.

Услуга помоћи у кући коју пружа Дом „Василије Острошки“ је обухватала у 2015. години 92 корисника, уз значајно повећање броја корисника у односу на претходну годину када је обухвећено било 24 корисника. Услуга се пружа још од 2007. године, најпре као пројектна активност, а сада се услуга финансира у потпуности или уз делимичну партиципацију корисника у цени услуге, док се око 50% корисника финансира из других извора. Поред помоћи у кући Дом у Новом бечеју пружа и услугу Клуба за старије особе из локалне заједнице (још од 1997. године), храну на точковима, фризерске и друге услуге за становнике локалне заједнице. Установа се активно залаже за постизање одрживости ових услуга код своје локалне самоуправе.

Подаци о броју корисника у 2015. по појединачним установама и услугама су у табели која следи.

Услуге	Установе које имају неку од наведених услуга	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2015. - 31.12.2015.)	Број корисника на дан 31.12.2015.
Прихватилиште (укључујући прихватну станицу)	Дом „Стари Лец“	15	11	0
Становање уз подршку	Дом „Јабука“ / Дом „Стари Лец“ / Дом „Василије Острошки“ / Дом „Чуруг“	32/10/20/6	30/10/20/6	30/10/19/6
Дневни боравак	Дом „Јабука“ / Дом „Збрињавање“ Панчево	9/20	9/20	9/20
Помоћ у кући	Дом „Василије Острошки“	92	92	82
Свратиште	/	0	0	0
Персонална асистенција	/	0	0	0
Саветовалиште	/	0	0	0
СОС телефон	/	0	0	0

Табела бр. 3 Остале услуге које се пружају у оквиру установа

Сарадња са другим установама и организацијама је у извештајима оцењена као генерално задовољавајућа, углавном као врло добра или одлична, али се истиче да постоји простор да се она даље унапређује, пре свега са организацијама цивилног друштва, јер су поједине установе ову сарадњу оцениле као недовољну. Установе су истакле добру сарадњу са другим установама за смештај корисника, која се одвијала у циљу размене искустава и изналагања заједничких решења за проблеме на које се наилази у раду са корисницима, али и у сегменту свеукупног пословања установе. Поред сарадње са установама из система социјалне заштите, установе су сарађивале и са образовним и здравственим институцијама, са удружењима, хуманитарним организацијама, медијима и својим локалним самоуправама. Све установе осим „Збрињавања“ су у току 2015. године добиле **донације** од невладиних организација, државних институција или појединаца.

2.1.2. Инфраструктурни, организациони и кадровски капацитети установа

Према Закону о социјалној заштити пружаоци услуга као услов за добијање лиценце за пружање услуга морају да испуне минимум прописаних структуралних и функционалних стандарда.

Захтеви у погледу инфраструктурних, организационих и кадровских услова за пружање услуга прописани су структуралним стандардима.

Поред заједничких минималних стандарда које морају да испуне сви пружаоци услуга а који се односе на локацију објекта пружаоца услуге и опрему², Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга прописује за услуге домског смештаја и стандарде који се односе на услове смештаја корисника³.

Гледајући збирно **структуру смештајних капацитета** може се видети да је највећи број смештајних јединица у категоријама двокреветних и четворокреветних соба, као и да око 27% од укупног броја смештајних јединица у овим установама одступа од прописаних стандарда, што се односи на смештајне јединице са више од кревета по јединици.

Ипак, анализу је неопходно свести на ниво појединачних установа, јер постоје значајне разлике између установа у погледу стандарда смештаја и структуре смештајних капацитета. Тако на пример, у Дому у Чуругу скоро све смештајне јединице су у категорији вишекреветних соба са 5-9 лежајева, што одступа од стандарда, а слична ситуација је и у дому у Старој Моравици у којима више од 70% смештајних јединица по структури такође није у складу са стандардима⁴.

Структура смештајних капацитета домског смештаја			
Категорија смештаја	Број установа који располаже наведеном категоријом смештаја	Број смештајних јединица	Број места у тој категорији
Једнокреветна соба	6	18	18
Двокреветна соба	6	111	221
Трокреветна соба	6	37	111
Четворокреветна соба	5	159	633
5-9 кревета у соби	4	101	619
10+ кревета у соби	1	18	181
У к у п н о	28	444	1.783

Табела бр. 4 Структура смештајних капацитета

У погледу структуралних капацитета установе морају да испуне и стандарде који се односе на **приступачност објеката**. Стандарди приступачности садржани су у заједничким стандардима који се односе на локацију објекта, опремљеност установа и несметано функционисање корисника у установи⁵

² Члан 6, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

³ Члан 34 и члан 42, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁴ Значајна одступања од прописаних структуралних стандарда и то не само по питању стандарда који се односе на смештај корисника, као и велика финансијска улагања која би била неопходна да ове установе изврше неопходне адаптације, само су неки од фактора који су допринели да ове установе уђу у процес трансформације, који ће на дужи рок подразумевати смањење капацитета домског смештаја и развој отворених облика заштите.

⁵ Члан 6 и члан 9, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

Кроз годишње извештаје анализирани су само неки од аспеката приступачности (постојање рампи, рукохвата, приступачност приземља, постојање лифта и приступачност тоалета), док о обезбеђености вертикалног транспорта који је такође један од прописаних захтева, на основу само расположивих података у годишњим извештајима, не може се прецизно говорити. Из расположивих података закључујемо да је опремљеност установа према анализираним критеријумима на солидном нивоу, јер их већина установа испуњава, а једимо Дом у Новом Бечеју испуњава све стандарде.

Приступачност објекта установе особама са инвалидитетом	
	Установе које НЕ ИСПУЊАВАЈУ наведени критеријум
Постојање рампи (фиксна или покретна)	Стара Моравица
Рукохвати	Стара Моравица
Приступачно приземље	/
Лифт	Стара Моравица, Јабука, Збрињавање, Чуруг, Стари Лец
Приступачни тоалети	Стари Лец

Табела бр. 5

2.1.3. Кадровски капацитети

Кадровски услови за пружање услуга домског смештаја прописани су заједничким стандардима који се односе на све пружаоце услуга, као и посебним минималним структуралним стандардима за домски смештај одраслих и старијих лица⁶.

У 2015. години у овим установама било је **укупно 569 запослених на неодређено време**, што је за 5 радника више у односу на 2014. годину, а за 46 радника мање од броја који је предвиђен нормативима.

У **структури запосленог кадра** технички радници чине највећи удео од 44% (спремачице, запослени у кухињама и вешерајима...), а потом здравствени радници 22% (медицинске сестре и лекари) и неговатељице 15%. Стручни радници у овим установама чине 11% од укупног броја запослених, а највише је радних терапеута (20) потом радних инструктора (20). Стручни кадар чине и социјални радници (9), дефектолози (5), правници (4), психолози (2) и нутрициониста (1).

Ако се анализирају установе збирно, и где су **одступања у односу на нормативе** највећа, уочава се да је то у броју неговатељица, којих је мање ангажовано него што је нормативима утврђено (120 према нормативу а 87 запослених). Медицинских сестара је нешто више у односу на нормативе (101/115). Недостаје и стручног кадра у овим установама у односу на актуелне нормативе, 66 према нормативима а 63 је актуелно запослених стручних радника. Међу стручним радницима недостаје социјалних радника, дефектолога и радних терапеута, али је зато радних инструктора више него према утврђеном нормативу.

Ако се анализа одступања у односу на нормативе спусти на ниво појединачних установа, онда се уочава да у дому у Чуругу недостаје један социјални радник као и радни терапеут. у Старој Моравици социјални радник, у Дому у Јабуци социјални радник и правник. У Старом Лецу недостаје социјални радник и чак 5 радних терапеута, али зато је ангажовано 5 радних инструктора више у односу на нормативе. У дому у Новом Бечеју недостаје један социјални радник у односу на нормативе, али је стручни рад оснажен са 3 радна терапеута

⁶ Члан 38 и члан 47, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

више у односу на нормативе и 1 радним инструктором. У Дому „Збрињавање“ недостаје 1 радни терапеут у односу на нормативе.

У анализи **извора финансирања** запослених уочава се да је највећи удео запослених финансиран из буџета установе тј. цене смештаја корисника (53%), затим републичког буџета (26,1%) и РЗЗО-а (19,7%). Локалне самоуправе имају најмањи допринос у том смислу са уделум у финансирању од 1%.

Назив радног места	Укупан број извршилаца		Стварно запослени према извору финансирања			
	По нормативу	Стварно запослени	Буџет Републике	Буџет локалне самоуправе	Установа	РЗЗО
Руководећи радници	9	10	9	0	1	0
Стручни радници	66	63	47	5	11	0
Пружаоци неге и услуга	120	88	25	1	62	0
Здравствени радници	110	123	13	0	2	108
Административни радници	41	35	7	0	24	4
Технички радници	269	250	48	0	202	0
Укупно	615	569	149	6	302	112

Табела бр. 6 Број и структура запослених на неодређено време 31.12.2015.

Поред 569 запослених радника на неодређено време, током године ангажовано је још **98 радника на** одређено време, на обављању привремених и повремених послова или на основу уговора о делу, од тога броја 16 је стручних радника, 17 пружалаца неге, 15 здравствених радника, 3 административно – финансијска радника и 47 техничког особља.

2.1.4. Обука и усавршавање радника

Обавеза је сваког пружаоца услуге да има дефинисан годишњи **план** рада који садржи циљеве и активности који се између осталог односе и на **развој кадрова**. Ова обавеза је прописана заједничким структуралним стандардима који се односе на јавност рада пружаоца услуге.⁷

Према подацима које су установе доставиле о планирању стручног усавршавања за своје запослене видимо да све установе изузимајући Дом у Старој Моравици имају годишњи план стручне обуке/усавршавања. Ови планови поред прегледа потребних обука, а на основу испитаних потреба запослених, треба да укључују и планирање потребних средстава за реализацију и извора финансирања. Приликом планирања обука такође би значајно било и међусобно повезивање установа које би омогућило да се трошкови око организација обука поделе. Преглед потреба за акредитованим обукама реализује се једном годишње од стране Завода, а последња анализа доступна је на: <http://pzsz.gov.rs/cir/tekst/822/rezultati-ispitivanja-potreba-za-akreditovanim-obukama-u-ap-vojvodini-u-2015-godini-822>

⁷ Члан 5, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

2.1.5. Процедуре у установи

Заједничким структуралним минималним стандардима који се односе на јавност рада свих пружалаца услуга, прописано је да пружалац услуге мора да има прописане процедуре за све фазе стручног поступка, као и о другим питањима, у складу са правилником и другим прописима⁸.

У годишњим извештајима о раду, установе достављају податке који се односе на формализованост процедура у вези са притужбама корисника, примену рестриктивних поступака и мера и процедура реаговања у случају насиља над корисницима у установи.

Право на притужбу једно је од права које је кориснику социјалне заштите гарантовано Законом⁹, што значи да сваки корисник који није задовољан пруженом услугом, поступком или понашањем пружаоца услуга, може, односно има право да поднесе притужбу надлежном органу. Са друге стране, пружалац услуге је дужан да пропише **интерну процедуру за разматрање притужби корисника**. Судаћи према подацима из годишњих извештаја о раду све установе, осим Дома „Збрињавање“ имају прописане процедуре за разматрање притужби корисника.

Једно од питања које се односи на интерне процедуре јесте и питање насиља над корисницима у установи, а према подацима из годишњих извештаја видимо да све установе, изузимајући Дом у Чуругу, имају **формиране интерне тимове за поступање у случају насиља над корисницима**.

Сви пружаоци услуга у складу са прописима морају да имају писане процедуре које се односе на примену рестриктивних поступака и мера према корисницима. Заједничким минималним функционалним стандардима који се односе на **примену рестриктивних поступака и мера**¹⁰ прописано је да се рестриктивни поступци и мере према корисницима који својим понашањем доводе у опасност себе, друге кориснике, особље, посетиоце или имовину, примењују искључиво на основу планираних, праћених, надгледаних и временски ограничених интервенција, и у складу са посебним прописом. Истим чланом Правилника о минималним стандардима, такође је прописано да за ограничавање кретања, изолацију или контролу понашања корисника пружалац услуге мора имати прописане процедуре, одређује лице одговорно за одобравање рестриктивних поступака и мера и води евиденцију о њиховој примени, у складу са посебним прописом.

Анализирајући расположиве податке у годишњим извештајима о раду установа, добија се податак да све установе изузимајући Дом „Збрињавање“ имају формулисану процедуру која се односи на примену рестриктивних поступака и мера.

Од маја 2013. године у примени је Закон о заштити лица са менталним сметњама који прописује услове и поступке који се односе на примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама, а Министарство здравља донело је и пратећи подзаконски акт, Правилник за примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама¹¹, којим су ова питања прецизније уређена. Међутим, ресорно министарство социјалне заштите још увек нема донете одговарајуће релевантне прописе који би установама као и другим пружаоцима услуга у систему социјалне заштите, били смерница у изради интерних процедура које су обавеза према Правилнику о минималним стандардима за пружање услуга.

2.1.6. Стручни послови социјалне заштите – о стручном раду са корисницима

⁸ Члан 5, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁹ Право на притужбу, Закон о социјалној заштити, члан 39

¹⁰ Члан 18 Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

¹¹ Сл. гласник РС бр. 94/13

У пружању услуге домског смештаја стручни послови социјалне заштите односе се пре свега на стручне послове процене потреба корисника и планирања услуге смештаја и тока заштите корисника, као и на даље задовољење потреба корисника током трајања смештаја.

Индикатори стручног рада који се прате на основу података које установе достављају у својим годишњим извештајима јесу: број корисника за које су урађени стручни послови процене и одређивања степена подршке као и број урађених планова услуге смештаја.

Установе су доставиле податке да је реализована **процена потреба** 1.495 корисника у току 2015. године, односно за 79% од укупног броја корисника установа, што је податак који говори да нема значајних промена у односу на 2014. годину када је реализована процена потреба за 1.524 корисника, односно за 79% од укупног броја корисника установа те године.

Процена степена потребне подршке корисницима смештаја реализована је за 1.103 корисника, односно за 58,3 % укупног броја корисника на смештају током године, док је у 2014. години реализована за 1.194, односно 60%. Највећи број корисника је у другом степену подршке (33%), у трећем степену је 31%, у првом степену 20%, док је најмањи удео од 158% у четвртом степену подршке. Из прикупљених података можемо да закључимо да се у установама налазе у највећем уделу корисници којима је потребан висок степен подршке.

План услуга израђен је за 1.234 корисника, што је 65,2 % укупног броја корисника који су на смештају током 2015. године. С обзиром да је у 2014. план услуга урађен за 56% смештених корисника, у овом сегменту стручног рада, можемо говорити о унапређењу.

Посматрајући претходно изнете податке, можемо рећи да постоји потреба да се установе активније ангажују у остваривању стандарда који се односе на стручни поступак, а пре свега процеса процене потреба, потребног степена подршке и планирања услуге на индивидуалним основама. Иако су све установе већ у овом процесу усклађивања са подзаконским актима који уређују ова питања, за сада још увек овим поступцима нису сви корисници обухваћени.

2.2. Структура и карактеристике корисника домског смештаја

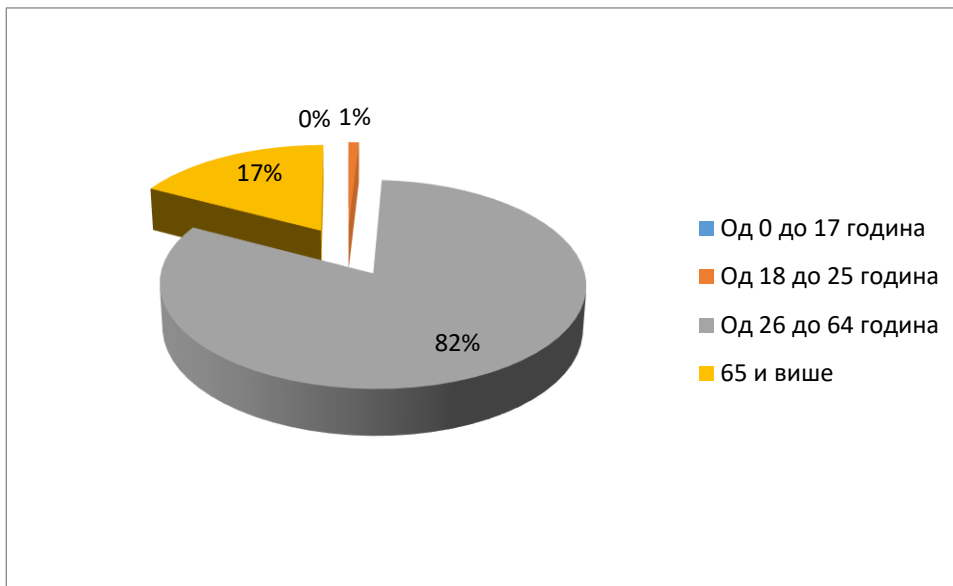
Укупан број корисника домског смештаја **у 2015. години је износио 1.891, а на дан 31.12.2015.** на смештају је било **1.749**. Током године на смештај је примљено укупно **131 „нових“** корисника. У структури корисника који су током године примељени на смештај, највећа је групација одраслих (94) корисника, затим старијих (32), и 5 младих особа.

Током претходне 2014. године на смештају је било 1.921 корисника, па можемо рећи да је број корисника смештаја у 2015. смањен за 1,6% у односу на 2014. годину.

У току 2015. године за укупно **160** корисника је **прекинут смештај** у овим установама, а доминантан разлог за прекид смештаја као и у ранијем периоду је смрт корисника (118, корисника и у свим случајевима је болест евидентирана као разлог смрти). За 25 корисника је прекинут домски смештај а упућени су на коришћење услуге становања уз подршку. 7 корисника се вратило у своје биолошке породице, 6 корисника је премештено у другу установу, 2 корисника је премештено у другу породицу. Евидентиран је један случај самовољног напуштања установе, као и један случај прекида смештаја код којег није спецификован разлог. Од 131 корисника који су током године примљени на смештај за њих 14 је током године смештај и прекинут: у 8 случаја радило се о смрти корисника, 3 корисника су премештена у другу установу, 2 корисника у становање уз подршку и 1 корисник је враћен у своју биолошку породицу.

Полна структура корисника услуге смештаја у овим установама је углавном уједначена, уз нешто већи удео жена од 53,3% у односу на мушкарце.

У **старосној структури најбројнији** су корисници од 26 до 64 година (82%). Значајан је и удео старијих корисника, преко 65 година (17%). Удео младих особа у овим установама није велик, млади од 18 до 25 година чине 1% од укупног броја. На смештају није било деце.

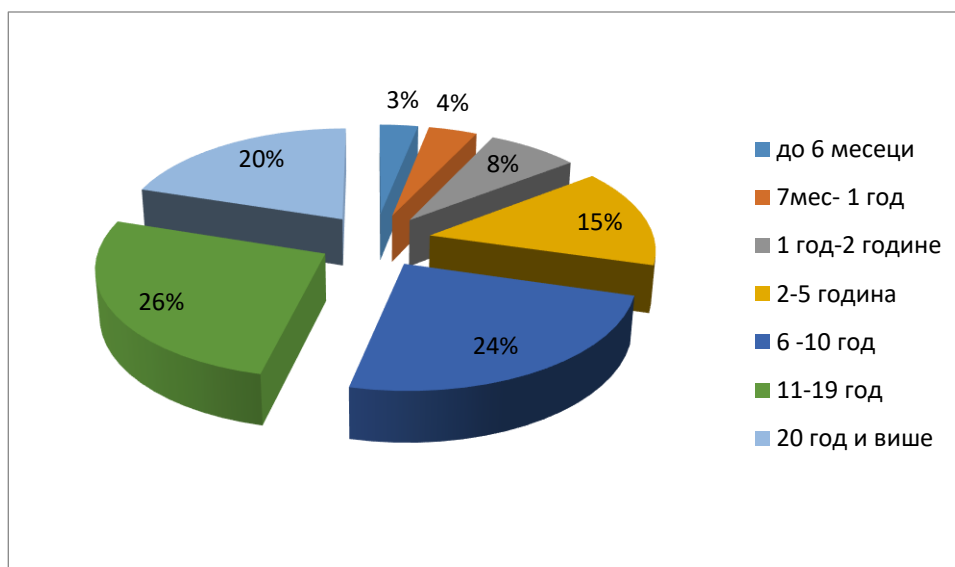
Графички приказ бр. 1 Структура корисника према старосној доби

Ако се анализира структура према разлогу за смештај, може се уочити да је **код највећег броја корисника** као разлог за смештај наведено „остали разлози“ – 45% од укупног броја корисника на смештају корисника (у питању су корисници смештаја у Старом Лецу и Новом Бечеју који су на смештају у установама примарно због менталних сметњи/душевног обољења). Поред овог разлога корисницима се смештај често обезбеђује и због неспремности породица да воде бригу о свом члану (20%), као и у ситуацијама када корисник нема ближних сродника који би могли да о њему преузму бригу (17%). У 11% случајева сиромаштво породице и корисника је разлог смештаја, у 6% неадекватно породично старање и у 1% лични избор корисника.

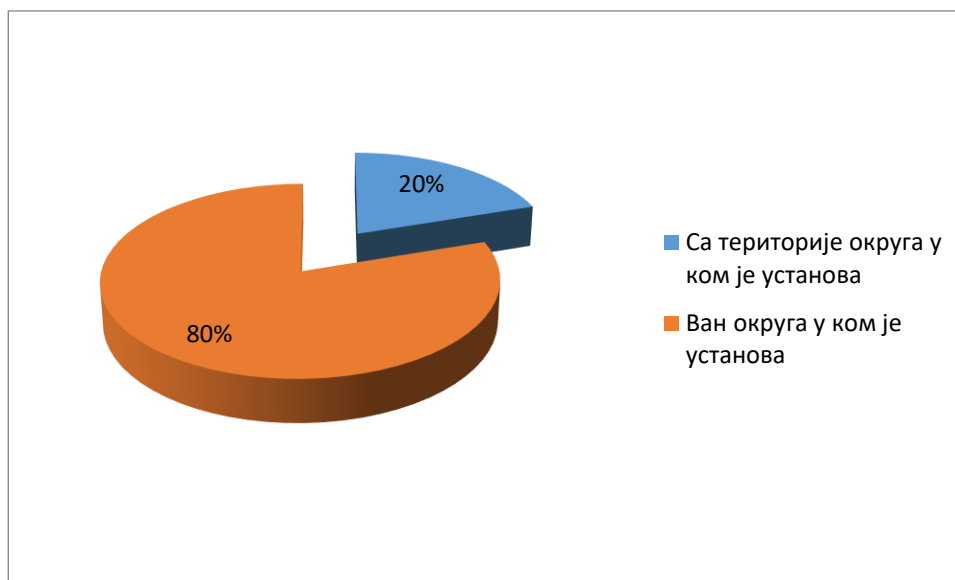
Графички приказ бр. 2 Структура корисника према разлогу за смештај

Ако се посматра трајање смештаја уочава се да је **најбројнији удео корисника који су на смештају у установи значајно дуг период** – 26% корисника су у дому од 11 до 19 година, а још 20% њих чак дуже од 20 година. 24% корисника је на смештају 6 до 10 година, 15% на смештају 2 до 5 година, 8% на смештају у трајању 1 до 2 године, 4% 7 месеци до 1 године, и 3% корисника је на смештају краће од 6 месеци.

Графички приказ бр. 3 Структура корисника према дужини боравка у установи

Према **месту пребивалишта** пре смештаја у установу упадљиво је **највећи број корисника у дому који су из друге средине** у којој су живели пре смештаја у дом, чак 80% од укупног броја корисника на смештају, што је од значаја у смислу одржавања односа са сродницима и другим блиским особама из окружења пре смештаја.

Графички приказ бр. 4 Структура корисника према месту пребивалишта пре смештаја

Најмањи проценат корисника у овим установама **(9%) има редовне контакте** са својим сродницима и блиским особама. Највећи број корисника (20%) само ретко, без неке предвидиве динамике има контакте са значајним особама или нема сроднике уопште (20%) или нема никакве контакте (18%) са особама ван установе. 14% само повремено се у дому виђа са својим сродницима и 13% корисника се са сродницима не виђа али остварује контакте путем телефона, интернета и сл.

Графички приказ бр. 5 Структура корисника према начину одржавања контаката

Од укупног броја корисника на смештају у овим установама **највећи број је са менталним сметњама/душевним болестима** (1.067 корисника или 56,4%), а потом по уделу следе корисници са вишеструким сметњама (508 или 26,9%), интелектуалним потешкоћама (255 или 13,%%), са сензорним сметњама 31 корисника или 1,6%. На смештају у овим установама је и 5 корисника са телесним инвалидитетом, што је 0,2% од укупног броја.

Графички приказ бр. Структура корисника према врстама инвалидитета/сметњи у развоју и душевним болестима, установе збирно

Структуру корисника према врстама инвалидитета приказујемо за установе засебно имајући у виду специфичну структуру корисника према овом обележју у свакој од установа.

Врста инвалидитета	Збрињавање	Јабука	Стара Моравица	Чуруг	Нови Бечеј	Стари Лец	Укупно
Телесни	3	0	0	0	2	0	5
Сензорни	30	1	0	0	0	0	31
Интелектуалне потешкоће	3	191	40	0	1	20	255
Менталне потешкоће/душевне болести	0	0	0	156	431	480	1.067
Вишеструки	79	0	275	46	35	73	508
Перзвизивни развојни поремећаји	0	0	0	0	0	0	0
Друго	9	0	0	0	16	0	25
Укупно	124	192	315	202	485	573	1.891

Табела бр. 7 Структура корисника према врстама инвалидитета/сметњи у развоју и душевним болестима, по установама

Већина корисника ових установа **су покретни** - око 86,9%, око 6,5% су полупокретни и око 5,8% непокретни корисници. Највећу групацију корисника у структури према врсти инвалидитета и покретљивости чине покретни одрасли и старији корисници са душевним обољењима - 52% од укупног броја корисника на смештају.

Већина корисника у установама је обухваћена **старатељском заштитом** (око 73,6% од укупног броја на смештају). Под непосредним старатељством (40%) или су старатељи сродници/друге блиске особе (34%). У односу на структуру према старатељској заштити издваја се само Дом „Збрињавање“ с обзиром да у тој установи код већине корисника нема потребе за старатељском заштитом, а старатељском заштитом је обухваћено 13,6% од укупног броја корисника те установе.

Графички приказ бр. 6 Структура корисника према старатељској заштити

3.0. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу расположивих података у годишњим извештајима о раду установа за одрасле и старије особе са менталним и интелектуалним тешкоћама и сензорним тешкоћама, могуће је извести неколико најважнијих закључака:

- Капацитет свих установа премашује капацитет који је дозвољен Законом, а предвиђено је да дом за смештај одраслих и старијих лица не може да има капацитет већи од 100 корисника. Попуњеност капацитета у 2015. је износила 97,8% за разлику од претходних година када је попуњеност капацитета била и изнад 100%.
- Укупан број корисника домског смештаја у 2015. години је износио 1.891, а на дан 31.12.2015. на смештају је било 1.749. Током године на смештају је примљено укупно 131 „нових“ корисника. У току 2015. године за укупно 160 корисника је прекинут смештај у овим установама. Број корисника смештаја у 2015. је смањен за 1,6% у односу на 2014. годину.
- За један број корисника захтев за смештајем није могао да буде реализован - на листама чекања било је укупно 26 захтева. Највећи број захтева за смештајем а чији смештај не може да се реализује због недостатка расположивих капацитета је Дому у Новом Бечеју, као и претходне године.
- Током 2015. године додатне услуге у овим домовима (услуге отворене заштите) користило је укупно 198 корисника, а 86 корисника током претходне године, што је значајно повећање од 130,2%. У највећој мери је повећан број корисника услуге помоћи у кући коју пружа Дом у Новом Бечеју, што даје овако значајно повећање

у укупном збиру корисника алтернативних услуга. Унапређење у области развоја ових услуга је и успостављање услуге становања уз подршку у домовима „Василије Острошки“ у Новом Бечеју и „Чуруг“, као и услуге дневног боравка у Дому „Збрињавање“ у Панчеву, током 2015. године.

- Имајући у виду велике капацитете установа, попуњеност преко утврђених капацитета и дуг боравак највећег броја корисника у установама, у процесу трансформације установа потребно је на даље радити на усклађивању услова у погледу прописаних минималних структуралних и функционалних стандарда, као и на развоју алтернативних услуга, пре свега услуге подршке за самостални живот.
- Процес трансформације био је подстакнут пројектом “Унапређење положаја корисника резиденцијалних установа са интелектуалним и менталним потешкоћама, кроз стварање услова за њихово укључивање у друштво и локалну заједницу” (Отворени загрљај), а требало би да у наредном периоду започета трансформација буде подржана од стране свих релевантних актера што у крајњем исходу треба да допринесе побољшању положаја ове корисничке групе.
- Када је реч о броју и структури запослених, актуелно је запослено 569 радника на неодређено време, што је за 5 радника више у односу на 2014. годину, а за 46 радника мање од броја који је предвиђен нормативима.
- У погледу обележја корисника који су на смештају у овим установама, значајних одступања у односу на претходни период нема: у структури корисника доминира узрасна групација одраслих од 26 до 64 година (82% од укупног броја корисника), а значајан је и удео старијих преко 65 година (17%). Разлог смештаја корисника јесу менталне сметње/душевно обољење (45% од укупног броја), а поред тог разлога корисницима се смештај често обезбеђује и због неспремности породица да о њима воде бригу (код 20% корисника). Просечан корисник ових установа на смештају је значајно дуг период – 26% корисника су у дому од 11 до 19 година, а још 20% њих чак дуже од 20 година, а при том најмањи удео корисника од само 9% има редовне контакте са својим сродницима. Већина корисника је обухваћена старатељском заштитом (око 73,6%), а према врсти инвалидитета и покретљивости, највећу групацију чине покретни одрасли и старији корисници са душевним обољењима - 52% од укупног броја корисника на смештају у овим установама.